

KAKSI NEUVOTTELUSTRATEGIAA

Jo pitkään on näyttänyt ilmeiseltä, että Euroopan yhteisöjen jäsenyyttä hakeneet Pohjoismaat ovat valinneet toisistaan poikkeavan neuvottelustrategian. Tämä on käynyt ilmi vertaillaessa nimenomaan Suomen ja Ruotsin valmistautumista neuvotteluihin, ainakin siltä osin, mikä näkyy julkisuuteen.

Ruotsi on lähtenyt liikkeelle olennaisesti kriittisemmin ja varauksellisemmin äänenpainoin kuin Suomi. Se on varonut yksiselitteistä sitoutumista mm. Euroopan talous- ja rahaliittoon ja ilmoittanut ottavansa vasta myöhemmin lähivuosien kehityksen perusteella lopullisen kannan siirtymiseen liiton kolmanteen vaiheeseen. Lisäksi Ruotsi on tuonut esille lukuisan määrän asioita, jotka ovat sille ongelmallisia, ja ilmaissut myös sen, mitä se ei aio hyväksyä.

Suomi puolestaan on jo ennen varsinaisten neuvottelujen alkua mahdollisimman arvovaltaisesti sitoutunut Euroopan unionin rakentamiseen liittyviin suuriin periaatekysymyksiin, myös sellaisiin, joita eräät EY:n nykyisetkään jäsenmaat, kuten Tanska, eivät hyväksy. Ongelmina se on tuonut esiin vain maatalouden ja aluepolitiikan.

Ruotsin ja Suomen neuvottelustrategioiden erot käyvät kouriintuntuvasti ilmi EY-neuvottelujen alkaessa Brysselissä käytetyistä puheenvuoroista.

Suomen puheenvuoro oli yleispiirteinen, sävyllään korostetun myötäsukainen ja miltei täysin vailla konkreettisia yksityiskohtia. Aluepolitiikan ja maatalouspolitiikan lisäksi siinä mainittiin vain korkean normitason ylläpitäminen ympäristönsuojelussa, työsuojelussa ja kuluttajansuojelussa, työeläkevakuutusjärjestelmän säilyttäminen sekä mahdollisuus vapaakauppajärjestelyjen jatkamiseen Baltian maiden kanssa ja Ahvenanmaan oikeudellisen aseman ottaminen huomioon. Puheenvuorossa ilmoitetaan hallituksen pyrkivän talouspolitiikallaan siihen, että Suomi voisi siirtyä Euroopan talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa.

Ruotsi sen sijaan otti puheenvuorossaan esille yhdeksän asiakokonaisuutta, joiden suhteen se jo neuvottelujen alkaessa ilmoitti oman näkemyksensä. Merkittävää on, että yksi näistä asiaryhmistä koskee nykyisen alkoholijärjestelmän säilyttämistä Ruotsissa. Lisäksi Ruotsi listasi puheenvuorossaan periaatteellisia kysymyksiä, kuten hallinnon julkisuusperiaatteen ja sukupuolten välisen tasa-arvon, joista se pitää kiinni, ja asioita, kuten ydinjätteen tuonnin maahan, joissa se pitää päätösvallan itsellään.

Kiintoisaa on, että ns. EY:n sosiaalinen ulottuvuus sivuutettiin Suomen puheenvuorossa viittauksenomaisin maininnoin omat lähtökohdat huomioon ottavista ratkaisuisista sosiaalipoliitikassa ja työmarkkinapolitiikassa. Perusteltua oli odottaa, että puheenvuorossa olisi korostettu niitä periaatteita, joille pohjoismaainen hyvinvointiyhteiskunta rakentuu ja jotka Suomella ja muilla Pohjoismailla on myötäjäisinä vietävissä EY:hyn.

Viime aikojen tapahtumat Suomessa ovat tosin panneet epäilemään, että valtakunnan poliittisessa johdossa ei pohjoismaista hyvinvointivaltiota enää pidetäkään saavutuksena, jossa olisi muillekin opiksi otettavaa, vaan että siitä päinvastoin halutaan päästä irti taloudellista lamaa ja myös EY-neuvotteluja hyväksi käyttäen. Toisin sanoen siis sosiaaliturvaan,

terveydenhuoltoon, koulutukseen ja kulttuuripalveluihin kohdistuvissa karsinnoissa olisi-kin enemmän kysymys tietoisesta ideologisesta valinnasta kuin taloudellisesta pakosta. Viitteitä tähän suuntaan antaa mm. valtiovarainministeri Iiro Viinasen haastattelu Kauppa-lehden Optiossa. Siinä hän perää siirtymistä sosiaalipolitiikassa ”uuteen järjestelmään eli henkilökohtaiseen vastuuseen omasta sosiaaliturvasta”. Viinasen mukaan ”jokainen hankkikoon itse haluamansa työttömyysturvan ja sairausajan turvan — maksaisi sen myös itse” (28.1.93). Jos edellä lainattu kuvaa yleisemminkin ajattelua valtiovallan johtopaikoilla, voi sosiaalisen ulottuvuuden sivuuttamisen Suomen avauspuheenvuorossa arvioida olleen tar-koituksellista.

Vaikka mm. pääministeri Esko Ahon mukaan alkoholipolitiikka on Suomelle tärkeä neuvottelukysymys ja vaikka Suomi muiden Pohjoismaiden tavoin esitti ETA-sopimuksesta neuvoteltaessa lausuman pohjoismaisen alkoholijärjestelmän puolesta, ei Suomen avauspuheenvuorossa asiaan edes viitata.

Ruotsi sen sijaan totesi puheenvuorossaan hyväksyneensä ETA-sopimuksessa kaupallisia monopoleja koskevat sopimusmääräykset ja samalla tehneensä selväksi, että Ruotsin alkoholimonopolin perusteet ovat terveys- ja sosiaalipoliittiset. Tämä järjestely on strateginen osa laajakantoista politiikkaa, joka tähtää alkoholin kokonaiskulutuksen alentamiseen ja alkoholista aiheutuvien riskien vähentämiseen. Ruotsi korosti puheenvuorossaan myös sitä, että alkoholimonopoli ei saa olla rakenteeltaan diskriminoiva eikä se saa Rooman sopimuksen määräysten vastaisesti kierouttaa kilpailua.

Konkreettisella esiintymisellään Ruotsi on pyrkinyt säilyttämään puhevaltansa mahdollisimman suurena sekä EY:n tulevaisuutta koskevissa linjaratkaisuissa että itsensä kannalta tärkeissä osakysymyksissä. Sen sijaan ei voi välttää johtopäätöstä, jonka mukaan Suomi on etukäteissitoumuksillaan ja pidättäytymällä tuomasta jo avausvaiheessa neuvottelupöytään maatalouden ja aluepolitiikan lisäksi muita omalta kannaltaan tärkeitä kysymyksiä heikentänyt neuvotteluasemiaan.

Suomen valmistautumista EY:n kanssa käytäviin neuvotteluihin leimaa pyrkimys sopeutua jo ennalta siihen, mitä EY:n odotetaan vaativan neuvotteluissa. Niin ikään näyttää siltä, että varotaan ottamasta tiukkaa, maamme omista eduista lähtevää kantaa asioihin, joiden oletetaan olevan vaikeita. Maatalous on tästä poikkeus. Lisäksi juridinen näkökulma ja siihen perustuvat argumentit ovat saaneet liian hallitsevan aseman muodostettaessa kantaa neuvotteluissa esille tuleviin asioihin.

Ei voi välttää vaikutelmalta, että meillä ikään kuin valmistaudutaan neuvottelemaan tilanteessa, jossa EY olisi tyystin haluton ottamaan uusia jäseniä ja jossa Suomen pitäisi myönnytyksiä tehden ja vaikeita kysymyksiä väistellen väkisin pyrkiä EY:n jäseneksi.

Kuitenkin yhdentymiskehityksen vauhdin hidastuessa ja EY-maiden välisten erimielisyyksien lisääntyessä samoin kuin taloudellisten ongelmien kärjistyessä EY-maissa yhteisön halukkuus saada uusia jäseniä on lisääntynyt. Tämä näkyy Edinburghissa viime joulukuussa pidetyn EY:n huippukokouksen päätöksestä, jonka perusteella neuvottelut jäsenyyttä hakeneiden EFTA-maiden kanssa aloitettiin ennen Maastrichtin sopimuksen lopullista hyväksymistä. EY hakee laajentumisesta uutta puhtia omalle sisäiselle kehitykselleen.

EY:n valmius ja suoranainen halukkuus ottaa uusia jäseniä vahvistaa Suomen ja muiden jäsen ehdokkaiden neuvotteluasemia. Tämän tosiasian pitäisi rohkaista myös suomalaisia käymään neuvotteluja siitä lähtökohdasta, että neuvotteluissa on kaksi tasavertaista osapuolta. Vain tämä asenne omaksumalla on edellytyksiä päästä neuvotteluissa parhaaseen mahdolliseen tulokseen. Aikanaan sitten päätetään siitä, onko tulos Suomessa hyväksyttävissä.